

Jan Werner

Esperanta terminaro de la terminologia fako

La sekva terminaro aperis unue en jena libro:

Werner, Jan (2004): *Terminologiaj konsideroj*. Dobřichovice: KAVA-PECH.

E. Esperanta terminaro de terminologia fako

Nacilingvaj ekvivalentoj estas post ĉiu termino kaj ties ekspliko, maldekstre la angla kaj la franca, dekstre la germana kaj la ĉeĥa. Terminoj, kiujn enhavas la normo ISO 1087-1:2000, estas post la difino referencitaj al la normo per koncerna numero en rektaj krampoj [x].

Enkonduko

La prezentata terminaro estas rezulto de dudekjara evoluo de esperanta terminologia terminaro nocie reflektanta la internacian agadon okazantan sur tiu ĉi kampo fare de kaj aŭspicie de *International Organization for Standardization (ISO)*. Necesas noti, ke la aktualan staton pleje influis la nova versio de la normo ISO 1087-1:2000 *Terminology work – Vocabulary – Part 1: Theory and application*. La prezentata dokumento ĝin enhavas kaj malkaŝe dirite, ĝi estas influita en la senco de harmoniigo de nocioj kaj terminoj konforme al la racia tendenco de ISO.

Kompare kun la ISO-normo la enhavo de nia terminaro estas vastigita pro la fakto, ke esperantistaj terminologoj ne estas profesiuloj, ankaŭ la lingva flanko kaj speciale la teorio pri vortfarado estas al pluraj el ili nesufiĉe konata.

Koncerne la ISO-tendencojn similigi nacilingvajn eksterajn formojn de terminoj al la anglaj kvazaŭ-prototipoj mi esprimas min kritike. Nepre akceptindaj estas la klopodoj internacie harmoniigi nociojn (vidu la nocion n-ro 7.05), kiu originas en la antaŭmilitaj programitaj klopodoj de Eugen Wüster kaj Ernest Drezen elkonstrui artefaritan internacian terminaran kodon, bazitan ĝuste sur la internacia harmoniigo de nocioj. Sed la programo pri internacia „harmoniiigo de terminoj“ en unuopaj etnaj lingvoj, en la okazanta praktiko de harmoniigado kaŝe laŭ la angla lingvo, estas farado diskriminacia. La normo ISO 860:1996 *Harmonization of concepts and terms* rekomendas terminojn harmoniigi, sed ne perforti (citaĵo el la normo): *En la nomuma proceso, precipe ĉe la kreado de novaj terminoj, estus utile labori kun la samaj karakterizaĵoj de nocioj, por ke estu atingita termina interrespondo ĉie, kie tio estas ebla. Ĉe tio ne estas permesite elvoki premon sur unuopajn lingvojn, ke ili transprenadu tiajn terminofarajn rimedojn, kiuj estas en ilia lingva strukturo fremdaj.* Malgraŭ tio mi spertas, ke ekzemple la ĉeĥa versio de la normo ISO 1087 enhavas elementojn fremdajn, angleskajn, en la ĉeĥa terminologia literaturo neniam antaŭe uzitajn, kiel ekzemple *temporalní* anstataŭ *časový*, *intenze* anstataŭ *obsah*, *extenze* anstataŭ *rozsah* k.a. En la mondo ja ekzistas multe da lingvoj, kiuj pro sia sociolingvistika, geografia kaj geneologia karakteroj grave suferos en la harmoniiga proceso en la direkto al eŭropismoj resp. anglismoj. Esperanto pli facile akomodigas al la angla lingvo, tamen estas necese gardi ĝian stabiliĝintan strukturon kaj vortoteorion.

Ĉe la fina redakto de la terminaro pluraj oferemaj volontuloj al mi helpis. Kiel respondeca aŭtoro mi dankas al Wera Blanke (DE), Marc Bavant (FR), Robert Pontnau (FR) kaj Zdeněk Hršel (CZ).

S-ino Wera Blanke revizianta la germanajn ekvivalentojn notis, en kiu verko ŝi la terminon trovis. La indikojn mi konsideras tiom gravaj, ke mi konservas la fontindikojn en la terminaro kaj la fontojn mi enmetas kun la koncernaj literisignoj fine de la terminaro post la listo de uzita literaturo. Konvenas aldoni, ke la germanaj ekvivalentoj, diference de la anglaj, francaj kaj ĉeĥaj, ne estis konfrontitaj kun la germana versio de la nova ISO-normo 1087-1, ni ne sukcesis konfirmi ties ekziston. La germana normo DIN 2342-1 *Begriffe der Terminologielehre – Grundbegriffe* el oktobro 1992 harmonias kun la antaŭlasta versio de la ISO-normo 1087:1990.

Terminaro

1 Lingvo kaj realo

- .01 **terminologio** – scienco studanta strukturon de nocio-sistemoj (3.04), kreadon, evoluon, aplikadon kaj administradon de terminaroj (8.01) en diversaj fakoj (1.03); [3.5.2]. NOTO: Pro praktikaj, edukaj kaj esploraj celoj estas utile distingi inter **ĝenerala teorio pri terminologio**, t.e. iu ajn terminologia teorio, kiu kovras pli ol unu fakon kaj pli ol unu lingvon, kaj **speciala teorio pri terminologio**, t.e. iu ajn terminologia teorio, kiu kovras nur unu fakon en unu lingvo.

terminology science

Terminologielehre [D]

terminologie

terminologie

- .02 **objekto** – io ajn observebla aŭ imagebla; [3.1.1]. NOTO: Objektoj povas esti materiaj (ekz. motoro, paperfolio, diamanto), nemateriaj (ekz. raporto, intenco) aŭ nur pensataj.

object

Gegenstand [F], Objekt [F]

objet

objekt

- .03 **fako** – speciala sfero de scioj, agado kaj spertoj de homa menso, iu branĉo de scienco aŭ labor-kampo de ajna aparta profesio; [3.1.2]. NOTO: Limoj de fako estas difinitaj el la vidpunkto de celo.

domain

Fachgebiet [F]

domaine

obor

- .04 **speciala lingvo** – lingvo por specialaj celoj; [3.1.3]. NOTO: Lingvo uzata en certa fako (1.03) kaj karakterizita per uzado de specialaj lingvaj esprimrimedoj.

special language

Fachsprache [D]

2 Nocio

- .01 **nocio** – unuo de konscio kreita per unika kombino de karakterizaĵoj (2.07); [3.2.1]
concept *Begriff [D]*
concept, notion *pojem*
- .02 **individua nocio** – nocio (2.01), kiu rilatas nur al unu objekto (1.02); [3.2.2]. NOTO: Individuaj objektoj estas plej ofte prezentitaj per propraj nomoj (5.02).
individual concept *Individualbegriff [W]*
concept unique *individuální pojem*
- .03 **ĝenerala nocio** – nocio (2.01), kiu rilatas al du aŭ pli da objektoj (1.02), kiuj formas certan grupon el la vidpunkto de komunaj proprecoj; [3.2.3]
general concept *Allgemeinbegriff [F]*
concept général *obecný pojem*
- .04 **specifa nocio** – nocio (2.01) propra sole al unu difinita fako (1.03)
specific concept *Fach(-Eigener)begriff [H], spezieller Begriff*
concept spécifique *specifický pojem*
- .05 **elpruntita nocio** – nocio (2.01) en aktuala fako (1.03) uzata, sed apartenanta precipe al alia fako. Ekzemploj: En aŭtomobila fako la nocioj *lubrika oleo, fuelo, ŝafto*.
borrowed concept *geliehener Begriff*
concept emprunté *přejatý pojem*
- .06 **plurfaka nocio** – nocio (2.01) apartenanta al gamo da fakoj (1.03), kies aktuala fako formas parton. Ekzemplo: En aŭtomobila inĝenierio la nocio *rado*.
concept exceeding the given field *fachübergreifender Begriff [H]*
concept dépassant le domaine *šíře používaný pojem*
- .07 **karakterizaĵo, karakteriza signo** – iu ajn el ecoj, kies sumo konsistigas nocion; [3.2.4]. NOTO: Karakterizaĵoj estas uzataj por la priskribo de nocioj (2.01).
characteristic *Merkmal [D]*
caractère *charakteristika, znak*
- .08 **tipo de karakterizaĵo** – kategorio de karakterizaĵoj (2.07), kiuj servas kiel divida kriterio ĉe kreado de nocio-sistemoj (3.04); [3.2.5]. Ekzemploj: La

tipo de karakterizaĵo *koloro* inkludas la karakterizaĵojn *estanta ruĝa, blua, verda* ktp. La tipo de karakterizaĵo *materiale* inkludas la karakterizaĵojn *fabrikita el ligno, el metalo* ktp.

type of characteristic

Merkmalarart [D]

type de caractère

druh charakteristiky

.09 **esenca karakterizaĵo** – karakterizaĵo (2.07), kiu estas necesa por kompreni nocion; [3.2.6]

essential characteristic

wesentliches Merkmal

caractère essentiel

podstatná charakteristika

.10 **klasifika karakterizaĵo** – esenca karakterizaĵo (2.09), kiu estas konvena por klasifiki nocion (2.01)

classifying characteristic

klassifizierendes Merkmal

caractère de classification

klasifikační charakteristika

.10.1 **limiga karakterizaĵo** – klasifika karakterizaĵo (2.10) uzata por distingi certan nocion (2.01) disde la nocioj koneksaj; [3.2.7]

delimiting characteristic

einschränkendes Merkmal [W]

caractère distinctif

vymezující charakteristika

.11 **inhera karakterizaĵo** – karakterizaĵo (2.07) apartenanta al objekto (1.02) mem, sen rilato al aliaj objektoj. Ekzemploj: karakterizaĵo de *formo, dimensio, materiale*.

intrinsic characteristic

Beschaffenhetsmerkmal [D], inhärentes Merkmal [W]

caractère intrinsèque (inhérent)

inherentní charakteristika

.12 **adhera karakterizaĵo** – karakterizaĵo (2.07) apartenanta al objekto (1.02) nur pere de ĝia rilato al alia nocio (2.01)

extrinsic characteristic

Relationsmerkmal [W], Beziehungsmerkmal [W], adhärentes Merkmal

caractère extrinsèque

adherentní charakteristika

.12.1 **karakterizaĵo de origino** – adhera karakterizaĵo (2.12) esprimanta, kie, pere de kiu aŭ kiel la objekto (1.02) aperis, estiĝis konata. Ekzemplo: *Veneția vitro*.

characteristic of origin

Herkunftsmerkmal [D]

caractère de provenance

charakteristika původu

.12.2 **karakterizaĵo de celo** – adhera karakterizaĵo (2.12) informanta pri la celo, al kiu la objekto (1.02) servas. Ekzemploj: *fotografia aparato, kuireja ilaro*.

<i>characteristic of purpose</i>	<i>Anwendungsmerkmal [W], Zweckmerkmal</i>
<i>caractère de destination</i>	<i>charakteristika účelu</i>
- .13 **restrikta karakterizaĵo** – karakterizaĵo (2.07) necesa por subordigi nocion (2.01) rilate al alia nocio. Ekzemplo: *kunmetebleco: tablo – kunmetebla tablo*.
<i>restricting characteristic</i>	<i>Ordnungsmerkmal [W], restriktives Merkmal</i>
<i>caractère restrictif</i>	<i>zužující charakteristika</i>
- .14 **ekvivalenta karakterizaĵo** – karakterizaĵo (2.07), kiu estas substituebla per unu aŭ kelkaj aliaj karakterizaĵoj sen ŝanĝi la nocio-amplekson (2.16). NOTO: La interŝanĝeblo de karakterizaĵoj estas kaŭzata per hazarda ontologia rilato (bazita sur apudeco, kontakto en spaco kaj tempo), ne per logika rilato. Ekzemploj: *konvekso lenso = konverĝa lenso; samlatera triangulo = samangula triangulo*.
<i>equivalent characteristic</i>	<i>äquivalentes Merkmal [W]</i>
<i>caractère équivalent</i>	<i>ekvivalentní charakteristika</i>
- .15 **enhavo de nocio, intensio de nocio** – sumo de karakterizaĵoj (2.07), kiuj formas nocion (2.01); [3.2.9]. NOTO: La termino „intensio de nocio“ laŭ sia ekstera formo respondas al la normo ISO 1087-1:2000 kaj estas do permesata.
<i>intension of a concept</i>	<i>Begriffsinhalt [D]</i>
<i>compréhension (intention) de concept</i>	<i>intenze pojmu, obsah pojmu</i>
- .16 **amplekso, ekstensio** – sumo de ĉiuj objektoj (1.02) inkludataj en la senpere superordita nocio (2.20); [3.2.8]. NOTO: La termino „ekstensio“ laŭ sia ekstera formo respondas al la normo ISO 1087-1:2000 kaj estas do permesata.
<i>extension</i>	<i>Begriffsumfang [D]</i>
<i>extension</i>	<i>extenze, rozsah</i>
- .17 **nocio-kampo** – nestrukturita aro de teme koneksaj nocioj (2.01); [3.2.10]. NOTO: Nocio-kampo povas servi kiel starto-punkto por ellabori nocio-sistemon (3.09).
<i>concept field</i>	<i>Begriffsfeld [H] [D]</i>
<i>champ conceptuel (notionnel)</i>	<i>pojmové pole</i>
- .18 **superordita nocio** – nocio (2.01) en hierarĥia rilato (3.02), kiu estas aŭ genra nocio (2.18.1) aŭ suma nocio (2.18.2); [3.2.13]

superordinate concept, broader concept   *übergeordneter Begriff [D]*
concept superordonné   *nadřazený pojem, širší pojem*

- .18.1 **genra nocio** – nocio (2.01) en genra rilato (3.03), kiu havas la malpli grandan enhavon (intension) (2.16); [3.2.15]. Ekzemplo: La nocio *arbo* estas genra nocio rilate al la specia nocio *pom-arbo*.

generic concept   *Oberbegriff [W]*
concept générique   *generický pojem*

- .18.2 **integra nocio** – nocio (2.01) en parteca rilato (3.02.2) observata kiel tuto; [3.2.17]

comprehensive (integrative) concept   *integrativer Begriff*
concept intégrant   *souhrnný pojem*

- .19 **subordita nocio** – nocio (2.01) en hierarĥia rilato (3.02), kiu estas aŭ specia nocio (2.22) aŭ parteca nocio (2.23); [3.2.14]

subordinate concept, narrower concept   *untergeordneter Begriff [D]*
concept subordonné   *podřazený pojem, užší pojem*

- .19.1 **specia nocio** – nocio (2.01) en genra rilato (3.02.1) havanta la pli grandan enhavon (intension) (2.16); [3.2.16]. Ekzemplo: La nocio *pom-arbo* estas specia rilate al la genra nocio *arbo*. NOTO: La angla adjektivo „specific“ estas polisemia kaj signifas 1. difinita, klare formulita, 2. rilatanta aŭ apartenanta al specio (*species*). Estas bedaŭrinda fakto, ke la normo ISO 1087-1:2000 enhavas *specific concept* en la signifo *concept of species*, ĉar la sama formo havas ankaŭ la signifon laŭ 2.04. La esperanta formo „specia nocio“ estas do prava. Kun miro mi konstatis, ke la ĉeĥa versio de la ISO-normo (ČSN ISO 1087-1:2000) enkondukis la ekvivalenton *specifický pojem*, kvankam la ĉeĥa adjektivo *specifický* ne estas polisemia, tial do mistifika. En la artikolo 2.19.1 mi pro tio preferas *druhový pojem*.

specific concept   *Unterbegriff [W]*
concept spécifique   *druhový pojem*

- .19.2 **parteca nocio** – nocio (2.01) en parteca rilato (3.02.2) observata kiel unu el la aro de partoj kreantaj tuton; [3.2.18]. Ekzemplo: La nocio *rado* estas parteca rilate al la integra nocio *veturilo*.

partitive concept   *Teilbegriff*
concept partitif   *partitivní pojem*

- .20 **kunordita nocio** – subordita nocio (2.21), kiu havas la saman superorditan

nocion (2.18) kaj la saman dividan kriterion kiel alia nocio (2.01) en la donita nocio-sistemo; [3.2.19]

coordinate concept

nebengeordneter (koordinierter) Begriff

concept coordonné

souřadný pojem

3 Klasifiko – rilatoj kaj nocio-sistemoj

3.01 **klasifiko** – kreado de nocio-sistemo (3.04) surbaze de internociaj rilatoj

classification

Klassifikation [H]

classification

třídění; klasifikace

.02 **hierarĥia rilato** – rilato inter du nocioj (2.01), kiu povas esti aŭ genra rilato (3.02.1) aŭ parteca rilato (3.02.2); [3.2.20]

hierarchical relation

hierarchische Beziehung [D]

relation hiérarchique

hierarchický vztah

.02.1 **genra rilato** – hierarĥia rilato (3.02) inter du nocioj (2.01), kiam la enhavo (2.16) de unu el la nocioj inkludas la enhavon de la dua nocio kaj almenaŭ unu pluan limigan karakterizaĵon (2.10.1); [3.2.21]. Ekzemploj: La genra rilato ekzistas inter la nocioj *vorto* kaj *pronomo*, *veturilo* kaj *aŭtomobilo*, *persono* kaj *infano*.

generic relation, genus-species relation *Gattung-Art-Beziehung*

relation générique, relation genre-espèce *generický vztah, vztah rod-druh*

.02.2 **parteca rilato** – hierarĥia rilato (3.02) inter du nocioj (2.01), kiam unu el la nocioj prezentas tuton kaj la dua parton de tiu ĉi tuto; [3.2.22]. Ekzemploj: Parteca rilato ekzistas inter la nocioj *semajno* kaj *tago*, *molekulo* kaj *atomo*.

partitive relation, part-whole relation *partitive Beziehung [D]*

relation partitive (partie-tout) *partitivní vztah*

.03 **asocia rilato** – rilato inter du nocioj (2.01), kiuj prezentas nehierarĥian teman konekson surbaze de spertoj; [3.2.23]. Ekzemploj: Asocia rilato ekzistas inter la nocioj *kaŭzo* – *efiko*, *materialo* – *produkto*, *instrumento* – *funkcio*, *bakado* – *forno*.

associative relation, pragmatic relation *asoziative Beziehung, pragmatische Beziehung [D]*

relation associative, relation pragmatique *asociativí vztah, pragmatický vztah*

.03.1 **sekvenca rilato** – asocia rilato (3.03) bazita sur la spaca aŭ tempa inter-

rilato; [3.2.24]. Ekzemplo: Sekvenca rilato ekzistas inter la nocioj *produktado* kaj *konsumo*.

sequential relation

sequentielle Beziehung [D]

relation séquentielle

sekvenční vztah, vztah následnosti

- .2 **tempa rilato** – sekvenca rilato (3.03.1) inkludanta okazintaĵojn laŭ tempa kriterio; [3.2.25]. Ekzemploj: La tempa rilato ekzistas inter la nocioj *printo* kaj *somero*, *aŭtuno* kaj *vintr*.

temporal relation

Nachfolgebeziehung [F], Temporalbeziehung

relation temporelle

temporální vztah, časový vztah

- .3 **kaŭza rilato** – asocia rilato (3.03) inkludanta kaŭzon kaj konsekvencon; [3.2.26]. Ekzemploj: Kaŭza rilato ekzistas inter la nocioj *ago* kaj *reago*, *nuklea eksplodo* kaj *radioaktivaj precipitaĵoj*.

causal relation

Kausalbeziehung [D]

relation causale

příčinný vztah

- .04 **nocio-sistemo** – aro de nocioj (2.01) strukturita surbaze de iliaj reciprokaj rilatoj; [3.2.11]

concept system, system of concepts *Begriffssystem [D]*

système de concepts, système de notions *pojmový systém, systém pojmů*

- .1 **genra nocio-sistemo** – nocio-sistemo (3.04) formita helpe de logikaj genraj rilatoj (3.02.1) inter nocioj (2.01) de unuopaj niveloj orditaj hierarĥie. Ekzemploj: *betulo*, *tilio*, *kverko*... estas speciaj nocioj (2.19.1) de la genra nocio (2.19) *foliarbo* en la genra nocio-sistemo de *arbo*.

generic system of concepts

Gattung-Art-Begriffssystem

système de notions génériques

generický systém pojmů

- .2 **parteca nocio-sistemo** – nocio-sistemo (3.04) formita helpe de ontologiaj partecaj rilatoj (3.02.2) inter nocioj (2.01) de unuopaj niveloj orditaj hierarĥie. NOTO: La sistemon oni povas nomi ankaŭ: **sistemo de partoj kaj tuto**. Ekzemplo: *motoro*, *ĉasio*, *karoserio* estas partecaj nocioj (2.19.2) de la integra nocio (2.18.2) *aŭtomobilo*.

partitive system of concepts

Teil-Ganzes-Begriffssystem [F]

système de notions partielles

partitivní systém pojmů

- .3 **asocia nocio-sistemo** – nocio-sistemo (3.04) bazita sur asociaj rilatoj (3.03) inter la nocioj (2.01) en unu nocio-sistemo (3.04). NOTO: La rilatojn karakterizas natura interdependeco aŭ tempa sekvenco.

sequential system of concepts

asoziatives Begriffssystem

système de notions associatives   *asociační systém pojmů*

- .4   **miksita nocio-sistemo** – nocio-sistemo (3.04) bazita sur la rilatoj logikaj (genro – specioj) (3.02.1) kaj ontologiaj (tuto – partoj) (3.02.2) aŭ la rilatoj asociaj (3.03)
mixed system of concepts   *gemischtes Begriffssystem*
système de notions mixtes   *smíšený systém pojmů*
- .05   **serio de nocioj** – aranĝo de kunorditaj nocioj (2.20), kiuj apartenas al unu sama senpere superordita nocio (2.18) kaj kiuj reciproke distingiĝas per variado de iu sama limiga karakterizaĵo (2.10.1). Ekzemplo: *betulo – tilio – kverko...* ĉiuj apartenas al la amplekso (2.15) de la genra nocio (2.18.1) *foliarboj*.
series of concepts   *Begriffsreihe [F]), horizontale Reihe*
série de notions   *řada pojmů*
- .06   **skalo de nocioj** – sekvenco de nocioj (2.01) en hierarĥia rilato (3.02), kie ĉiu nocio havas nur unu senpere superorditan nocion (2.18) kaj nur unu senpere suborditan nocion (2.19). NOTO: Unu aŭ pluraj nocio-skaloj formas nocio-sistemon (3.04).
scale of concepts   *Begriffsleiter [F], vertikale Reihe*
échelle de notions   *stupnice pojmů*
- .07   **grafika prezento de klasifiko** – aro de nocioj (2.01) prezentanta nocio-sistemon (3.04), en kiu la rilatoj inter nocioj estas montritaj per figuro, kiu povas esti diagramo (3.07.1), formo de tabelo, genealogia arbo, piramido, ŝtuparo
graphic representation of a classification   *Begriffsplan [F], grafische Darstellung einer Klassifikation*
représentation graphique d'une classification   *grafické znázornění klasifikace*
- .1   **nocio-diagramo** – grafika prezento (3.07) de nocio-sistemo (3.04); [3.2.12]
concept diagram   *Begriffsdiagram*
schéma conceptuel   *pojmový diagram*
- .08   **sistema listo de nocioj** – listo de nocioj (2.01) apartenantaj al nocio-sistemo (3.04), en kiu la rilatoj inter nocioj estas montritaj per lineara sinsekvo kombinita kun sistema hierarĥia aranĝo. NOTO: La nealfabeta aranĝo utiligas diversajn tipografiajn litertipojn aŭ notacion.
systematic schedule of concepts   *systematisches Begriffsverzeichnis*
liste systématique de notions   *systematický soupis pojmů*

4 Difinoj

- .1 **difino** – vorta priskribo kaj limigo de nocio (2.01), kiu ebligas distingi koncernan nocion disde la ceteraj nocioj interne de nocio-sistemo (3.04); [3.3.1]
definition *Definition [D]*
définition *definice*
- .02 **enhava difino, intensa difino** – difino (4.01), kiu priskribas la enhavon (2.16) de nocio (2.01) per indiko de superordita nocio (2.18), kiu jam estas difinita aŭ konata, kaj per indiko de limiga karakterizaĵo (2.10.1); [3.3.2]. NOTO: La enhava difino estas nomata ankaŭ „klasika difino“.
intensional definition *Inhaltsdefinition [D], intentionale Definition*
définition par compréhension, définition par intention *obsahová definice, intenzionální definice*
- .03 **perampleksa difino, ekstensa difino** – priskribo de nocio (2.01) helpe de la elnombro de ĉiuj ties suborditaj nocioj (2.19) surbaze de unu dividita kriterio; [3.3.3]. Ekzemplo de perampleksa difino: *nobla gaso* – *heliumo, neon, argono, kriptono, ksenono kaj radono*.
extensional definition *Umfangsdefinition [D], extensionale Definition*
définition par extension *rozsahová definice, extenzionální definice*
- .04 **difino per kunteksto** – determino kaj limigo de nocio per ties envicigo en frazon, kiu estas sence klara. Ekzemplo: *Por ĉerpado de likvaĵo oni uzas pumpilon*.
context[ual] definition *kontextuale Definition*
définition par contexte *kontextová definice*

5 Nomindikoj, formo de terminoj

- .1 **nomindiko** – esprimo de nocio (2.01) per signo, kiu ĝin indikas (nomumas); [3.4.1]. NOTO: En la terminologia laboro (7.01) oni distingas tri specojn de nomindiko: simbolojn, proprajn nomojn (5.02) kaj terminojn (5.03).
designation, designator *Bezeichnung [D]*
désignation *označení*
- 5.02 **propra nomo** – vorta nomindiko (5.01) de individua nocio (2.02); [3.4.2]
appellation, name *Name [F]*
appellation, nom *vlastní název*

- .3 **termino** – vorta nomindiko (5.01) de ĝenerala nocio (2.03) en certa fako (1.03); [3.4.3]. NOTO: Termino povas enhavi simbolojn (5.06) kaj povas havi variantojn, ekz. ortografiajn, prezenti ĝin povas simpla termino (5.04) kaj kompleksa termino (5.05).
<i>term</i>	<i>Fachwort [D], Terminus</i>
<i>terme</i>	<i>termín, název</i>
- .4 **simpla termino** – termino (5.03) enhavanta nur unu radikon (5.12); [3.4.4]. NOTO: Afiksoido en Esperanto reale estas radiko, tamen la prefikse kaj sufikse derivitajn terminojn oni konsideru kiel simplajn terminojn. Ekzemploj de simpla termino: *sono, lumo, laboristo, komputilo*.
<i>simple term</i>	<i>Einfachbenennung</i>
<i>terme simple</i>	<i>jednoduchý termín</i>
- .05 **kompleksa termino** – termino (5.03) konsistanta el du aŭ pli da radikoj (5.12), kun aŭ sen aliaj konsistigaj elementoj (afiksoj, afiksoidoj, finaĵoj); [3.4.5]. NOTO: Kompleksa termino en Esperanto estas kunmetita vorto (5.17) kaj vortgrupo (5.08).
<i>complex term</i>	<i>Mehrwortbenennung [D], komplexer Terminus</i>
<i>terme complexe</i>	<i>komplexní (popisný) název</i>
- .06 **simbolo** – litero aŭ signo esprimanta iun grandon aŭ funkcion kiel nocion (2.01). Ekzemploj: *F* (= forto), *cm* (= centimetro), *H* (= hidrogeno), Σ (= sumo).
<i>symbol</i>	<i>Sinnzeichen [F] Symbol [F] [D]</i>
<i>symbole</i>	<i>symbol</i>
- .07 **mallongigo** – nomindiko (5.01), kiu estas stabiligita formo de termino estigita per ellaso de vortoj aŭ literoj el la plena formo de nomindiko kaj esprimanta la saman nocion (2.01); [3.4.9]. Ekzemploj: *aŭto* (aŭtomobilo), *ISAE* (Internacia Scienca Asocio Esperantista).
<i>abbreviation</i>	<i>Kurzform [D]</i>
<i>abréviation</i>	<i>zkratka</i>
- .07.1 **akronimo** – mallongigo (5.07) kreita el la unuaj literoj de unuopaj komponantoj de nomindiko (5.01) aŭ el la silaboj de la plena formo, kaj elparolata silabe; [3.4.10]. Ekzemploj: *UNESCO, UNICEF, lasero* = lum-ampliflo per stimulata eligo de radioj.
<i>acronym</i>	<i>Akronym [D], Lesekürzung [F]</i>
<i>acronyme</i>	<i>zkratkové slovo, akronym</i>
- .07.2 **iniciala mallongigo** – mallongigo (5.07) kreita el la unuaj literoj de

unuopaj komponantoj de nomindiko (5.01) kaj elparolata literume; [3.4.11].
Ekzemploj: *EU, DNA, UEA*.

initialism

Initialkürzung [D]

sigle

iniciálová zkratka

.07.3 **hakita termino** – mallongigo (5.07) kreita per forhako de unu parto de simpla termino (5.04); [3.4.12]. Ekzemploj: *metroo* (metropoliteno), *buso* (autobuso). NOTO: En la angla kaj franca versioj de la normo ISO 1087-1:2000 estas difinoj kun priskribe metitaj vortoj *truncating* kaj *truncation*, kiuj instigas aplikon de la nomindiko „trunkita termino“. Sed en la normo ISO 832:1994 pri mallongigado de bibliografiaj terminoj estas sub n-ro 2.3 uzita termino *truncation* en la senco „mallongigado de vorto per ellaso de du aŭ pliaj sinsekvaj literoj en fino de la vorto“. Pro tiu fakto estas ĉi tie proponita la formo „hakita termino“.

clipped term

(einteiliges) Abbrechakronym [D]

terme tronqué

useknutý termín

.07.4 **kunŝovita termino** – mallongigo (5.07) kreita per kunigo de du hakitaj elementoj de dumembra vortgrupo (5.08); [3.4.13]. Ekzemplo: *motelo* (motorista hotelo), *mopedo* (motora velocipedo).

blend

*(mehrteiliges) Abbrechakronym [D],
Klappform [F]*

mot-valisé

stažený termín

.08 **vortgrupo** – formo de nomindiko (5.01) konsistanta el du aŭ pli da vortoj.
Ekzemploj: *penda betulo, indika propozicio, brako de internaj fortoj*.

word-group

Mehrwortbenennung [D], Wortgruppe

groupe de mots

sousloví, slovní spojení

.08.1 **sintaksa vortgrupo** – vortgrupo (6.08) konsistanta el vortoj sintakse ligitaj, t.s. per rilato karakteriza por sintaksaj strukturoj. Ekzemplo: *post hardiĝo prestreĉita betono*.

constructive compound word

syntaktisches Kompositum

mot composé syntaxique

vazebná složenina

.09 **ekstera formo** (de termino) – sumo de sonoj aŭ de literoj, kiuj konsistigas terminon (5.03)

external form (of a term)

äussere Form (eines Terminus)

forme extérieure (d'un terme)

vnější forma (termínu)

5.09.1 **sonformo** – ekstera formo de termino (5.09) formita per fonemoj

phon[et]ic form

Lautform

forme phonetique   *zvuková forma*

5.09.2 **skribformo** – ekstera formo de termino (5.09) formita per literoj
written form   *Schriftform, schriftliche Form*

forme graphique   *grafická forma*

.10 **analizo de gramatika formo** – disigo de kompleksa termino (5.05) al ties signifohavaj elementoj (5.11)

analysis of the grammatical form   *Analyse der grammatischen Form*

analyse de la forme grammaticale   *formální (gramatický) rozbor*

.11 **elemento** (de termino) – leksemo (signifohava vortelemento) de kompleksa termino (5.05) kaj de derivaĵo (5.16). NOTO: Rilatojn kaj efikojn inter la vortelementoj oni sekvu laŭ la teorio de vortfarado en Esperanto. Ekzemploj: *tranĉ-il/o*; *ĉas-avi-ad-il/o*.

constituent, component (of a term)   *Bestandteil, Komponente (eines Terminus)*

composant (d'un terme)   *složka (termínu)*

.11.1 **determinata elemento** – ĉefelemento de kompleksa termino (5.05), kiu esprimas genran nocion (2.18.1) de la rezulta signifo (6.06). Ekzemplo: *maŝino* en la kunmetaĵo *skrib-maŝino*.

determined constituent   *Determinatum [M], bestimmte Konstituente*

composant déterminé   *určovaná složka*

.11.2 **determinanta elemento** – flankelemento de kompleksa termino (5.05), kiu transformas genran nocion (2.18.1) en la specian nocion (2.19.1). Ekzemplo: *skrib* en la kunmetaĵo *skrib-maŝino* (*maŝino por skribado*).

determining constituent   *Determinans [M], bestimmende Konstituente*

composant déterminant   *určující složka*

.12 **radiko** – leksemo (vortelemento kun semantika enhavo), kiu formas la etimologian bazon de vort-familio (5.14) en unu aŭ kelkaj lingvoj, kiu povas esti uzata memstare kiel vorto, radikvorto (5.15), aŭ kiel bazo por derivitaj vortoj (5.16). Ekzemplo: *ŝip*, *ŝipa*, *ŝipano*, *velŝipo*. NOTO 1: Radiko povas esti komuna por kelkaj stamoj (radikaloj). NOTO 2: La nocio „radiko“ estu komprenata ne nur el la vidpunkto de Esperanto, sed ankaŭ laŭ la internacia etimologia konekso. Ekzemploj: *geo*(*grafo*), *geo*(*metro*), *geo*(*logo*); *graf*(*o*), *graf*(*iko*), *graf*(*ismo*).

root   *Wurzel [M]*

racine   *kořen*

- .13 **stamo, radikalo** – vortelemento inkluzive de afiksoj esperantaj kaj internaciaj, kiu povas akcepti gramatikan finaĵon aŭ esti plu uzata kiel bazo por derivado en la limoj de vortfamilio. NOTO: En etnaj lingvoj „radiko“ kaj „radikalo“ ne estas difinitaj unuece. Ekzemploj: *ŝipan(o)*, *konstruaj(o)*, *geolog(o)*, *grafik(o)*.

<i>stem</i>	<i>Stamm [M]</i>
<i>radical</i>	<i>kmen</i>

- .14 **vortfamilio** – grupo de derivitaj vortoj el unu sama radiko (5.12) kiel bazo, aŭ de kunmetitaj vortoj tiun ĉi bazon enhavantaj. Ekzemplo: *patr'*: *patrino*, *bopatro*, *patro-lando*, *patreca*.

<i>word family</i>	<i>Wortfamilie [M]</i>
<i>famille de mots</i>	<i>slovotvorná čeled'</i>

- .15 **radikvorto** – ortografia vorto, kiu konsistas el unusola radiko (5.12) kaj gramatika finaĵo. Ekzemplo: *kudr-i* (verba karaktero): *kudr-a*, *kudr-anta*, *kudr-o*, *kudr-e*.

<i>root-word</i>	<i>Wurzelwort [M]</i>
<i>mot-racine</i>	<i>základové slovo</i>

- .16 **derivita vorto, derivaĵo** – ortografia vorto konsistanta el radiko (5.12) kiel bazo kaj unu aŭ pli da afiksoj. Ekzemploj: *patr'*: *patrino*, *bopatro*, *patrujo*, *patreca*.

<i>derivative; derivative (derived) word</i>	<i>Ableitung, abgeleitetes Wort, Derivat [M]</i>
<i>mot dérivé</i>	<i>odvozenina; odvozené slovo</i>

- .17 **kunmetita vorto, kunmetaĵo** – vorto enhavanta du aŭ pli da radikoj (5.12). NOTO: Kvankam la esperantaj afiksoidoj reale funkcias kiel radikoj, tamen pro simpligo de la afero oni ne konsideru ilin kiel faktorojn de kunmetado.

<i>compound word</i>	<i>zusammengesetztes Wort [H], Kompositum</i>
<i>mot composé</i>	<i>složenina; složené slovo</i>

- .17.1 **determina kunmetaĵo** – kunmetita vorto (5.17), en kiu la ĉefelemento estas determinata per signifo de la flankelemento staranta antaŭ ĝi. Ekzemplo: *vaporŝipo* – la ŝipo estas specige determinita per „vaporo“.

<i>determinative compound word</i>	<i>Determinativkompositum [M]</i>
<i>mot composé déterminant</i>	<i>určovací složenina</i>

- .2 **kunordita kunmetaĵo** – kunmetita vorto (5.17) formita el radikoj

(5.12), kies reciproka rilato estas kunordiga. Ekzemploj: *park-arbaro*, *nuton-metro*.

connective compound word   *Kopulativkompositum [M], Koordinativkompositum*
mot composé coordonné   *slučovací složenina*

- .3   **hibrida kunmetaĵo** – kunmetita vorto (5.17) kreita per kunmeto de radikoj (5.12) el malsamaj lingvoj. Ekzemplo: *buldozro* (*bul* el la angla *bull* = taŭro + la asimilita esperanta *dozro*).

[compound] word-hybrid   *hybrides Kompositum*
mot composé hybride   *hybridní složenina*

- .18   **laŭvorta signifo, interna formo** – primara (origina) signifo de kompleksa (5.05) aŭ transigita termino (6.07), kiu en diversaj lingvoj varias. NOTO: Laŭvorta signifo estas diferenca de la rezulta signifo (6.06). Ekzemploj: la angla *dead-end street* (morta, resp. senviva strato) estas la germana *Sackgasse* (sakstrato) kaj la ĉeĥa *slepá ulice* (blinda strato).

literal meaning, internal form   *wörtliche Bedeutung, innere Form*
sens littéral   *doslovný význam, vnitřní forma*

- .19   **terminologia analizo** – analizo sekvanta signifon de unuopaj elementoj en kompleksa termino (5.05), ties implicitajn ideojn en la rilato al la rezulta signifo (6.06) de kompleksa termino

terminological analysis   *terminologische Analyse*
analyse terminologique   *terminologická analýza*

- .20   **motivita termino** – termino (5.03), kies rezulta signifo (6.06) estas derivita de ĝia laŭvorta signifo (5.18)

motivated term   *motivierter Terminus*
terme motivé   *motivovaný název*

- .21   **nocia interrespondo** – grado de koincideco de nocio-enhavo (2.16) de du aŭ pli da terminoj (5.03). NOTO: Nocian interrespondon oni determinas, se oni komparas la rezultajn signifojn (6.06) de terminoj en malsamaj lingvoj, fakoj, penso-skoloj. Ekzistas kvar specoj de nocia interrespondo:

- plena koincido de nocio-enhavoj,
- inkludo de unu enhavo en la alia,
- parta nocia intersekco de enhavoj,
- nekoincido de enhavoj.

concept correspondence   *Begriffssentsprechung*
correspondance de notions   *pojmová korespondence*

- .1   **sinonimio** – rilato inter du aŭ pli da terminoj (5.03) en donita lingvo, kiuj

prezentas la saman nocion (2.01); [3.4.19]. NOTO: Nomindikoj (5.01) en sinonimia rilato estas nomataj *sinonimoj*. Ekzistas plenaj sinonimoj (ekz. *deŭterio* kaj *peza hidrogeno*) kaj kvazaŭsinonimoj (ekz. *emblemo* kaj *simbolo*).

synonymy *Synonymie [F]*

synonymie *synonymie*

- .2 **antonimio** – rilato inter du terminoj (5.03) en donita lingvo, kiuj prezentas du nociojn (2.01) de inversa signifo; [3.4.20]. NOTO: Nomindikoj (5.01) en antonimia rilato estas nomataj *antonimoj*. Ekzemploj: *kodado* kaj *malkodado*, *pozitiva* kaj *negativa*.

antonymy *Antonymie [H]*

antonymie *antonymie*

- .21.3 **ekvivalenco** – rilato inter nomindikoj (5.01) en malsamaj lingvoj, se la nomindikoj prezentas la saman nocion (2.01); [3.4.21]. NOTO: Nomindikoj (5.01) en ekvivalenca rilato estas nomataj *ekvivalentoj*.

equivalence *Übereinstimmung [F], Äquivalenz [H]*

équivalence *ekvivalence*

- .21.4 **mononimio** – rilato inter nomindikoj (5.01) kaj nocioj (2.01) en donita lingvo, se unu nocio havas nur unu nomindikon; [3.4.22]. NOTO: Nomindiko (5.01) en mononimia rilato estas nomata *mononimo*.

mononymy *Mononymie*

mononymie *mononymie*

- .21.5 **monosemio** – rilato inter nomindikoj (5.01) kaj nocioj (2.01) en donita lingvo, se unu nomindiko rilatas nur al unu nocio; [3.4.23]. NOTO: Nomindikoj (5.01) en monosemia rilato estas nomataj *monosemiaj leksemoj*.

monosemy *Monosemie [R], Eindeutigkeit [W]*

monosémie *monosémie*

- .21.6 **polisemio** – rilato inter nomindikoj (5.01) kaj nocioj (2.01) en donita lingvo, se unu nomindiko prezentas du aŭ pli da nocioj, kiuj havas certajn karakterizaĵojn komunajn (2.07); [3.4.24]. NOTO: Nomindikoj (5.01) en polisemia rilato estas nomataj *polisemiaj leksemoj*.

polysemy *Polysemie [F]*

polysémie *polysémie*

- .21.7 **homonimio** – rilato inter nomindikoj (5.01) kaj nocioj (2.01) en donita lingvo, se unu nomindiko prezentas du aŭ pli da diversaj nocioj; [3.4.25]. NOTO: Nomindikoj (5.01) en homonimia rilato estas nomataj *homonimoj*. Ekzemplo: *grafo* (nobelo) kaj *grafo* (matematika funkcio).

<i>homonymy</i>	<i>Homonymie [F]</i>
<i>homonymie</i>	<i>homonymie</i>

6 Kreado kaj taksado de terminoj

- .01 **prototipa formo** – modelo por la ekstera formo (5.09) de termino, ekzemple por vortoj konsistigitaj el grekaj-latinaj leksemoj. Prototipo prezentas evolu-stadion, kiu ankoraŭ ne montras precizajn apartaĵojn de cellingvo, sed el kiu la naciaj formoj, ankaŭ la esperanta, povas esti derivitaj per regula asimilado – transponado (6.02). Ekzemplo: La prototipo *radi-at-or* respondas al la etnolingvaj *en, de, ru: radiator; fr: radiateur; it: radiatore; es: radiador*; kaj ankaŭ al la esperanta: *radiatoro*.

<i>prototype form</i>	<i>Prototypform</i>
<i>(forme) prototype</i>	<i>prototyp</i>

- .02 **transponado** – asimilado de ekstera formo de nomindikoj (5.01), kiuj laŭ alilingva modelo – prototipo (6.01), ekzemple la greka aŭ latina leksemo, estas regule konstruataj en donita lingvo

<i>transposition</i>	<i>Transposition</i>
<i>transposition</i>	<i>transpozice</i>

- .03 **terminigado** – proceso, en kiu vorto de ĝenerala lingvo estas transformata al termino (5.03); [3.4.8]

<i>terminologization</i>	<i>Terminologisierung [F]</i>
<i>terminologisation</i>	<i>terminologizace</i>

- .04 **hejma termino** – termino (5.03) per sia formo sin apoganta je la vortprovizo de hejmlingvo. Ekzemploj: *memorilo* (storo); *kapdoloro* (cefalalgio).

<i>vernacular term</i>	<i>heimische Benennung</i>
<i>terme domestique</i>	<i>domáci termín</i>

- .05 **transigita signifo** – signifo de termino (5.03) estigita per malvastigo (specialigo), similigo (metaforo) de la laŭvorta signifo (5.18) aŭ surbaze de konekso (metonimio). Ekzemploj: *paŝo: de iranto - de ŝraŭbrelo; kanalo kiel akvovojo - frekvencobendo*.

<i>transferred meaning</i>	<i>übertragene Bedeutung</i>
<i>sens transféré</i>	<i>přenesený význam</i>

- .06 **rezulta signifo** – signifo de kompleksa termino (5.05) aŭ de transigita termino (6.07) kiel rezulto de terminologia analizo (5.19)

<i>resultant meaning</i>	<i>resultierende Bedeutung</i>
--------------------------	--------------------------------

sens résultant

výsledný význam

.07 **transigita termino** – termino (5.03), kies signifo estas metafore ŝanĝita surbaze de simileco aŭ analogio. Ekzemplo: *kapo de ŝraŭbo* laŭ *kapo de animalo*.

transferred term

übertragener Terminus

terme transféré

přenesený termín

.08 **elpruntita termino** – termino (5.03) transprenita el alia lingvo aŭ el alia fako (1.03); [3.4.6]

borrowed term

Lehnterminus

emprunt

přejatý termín

.09 **kalkeo** – termino (5.03) kreita surbaze de laŭvorta signifo (5.18) en unu lingvo kaj laŭvorta traduko al alia lingvo. Ekzemplo: *cielskrapanto* laŭ la angla *sky-scraper*, la franca *gratte-ciel*, la germana *Wolkenkratzer*, la ĉeĥa *mrakodrap*.

calque

Calque

calque

kalk

.10 **internacia termino** – termino (5.03) uzata en kelkaj lingvoj de diversaj lingvofamilioj laŭ la sama aŭ preskaŭ sama nocio-enhavo (2.16).

Ekzemploj: *afikso*, *prefikso*, *sufikso*, *geografio*, *matematiko*, *ministro*.

international term

Internationalismus [M], internationaler Terminus

terme international

mezinárodní termín

.11 **neologismo** – termino (5.03) nove kreita por donita nocio (2.01); [3.4.7]

neoterm, neologism

Neubildung [F], Neologismus [H]

néologisme

nový termín, neologismus

.12 **taksado de akcepteblo de termino** – taksado bazita sur anticipe fiksitaj gradaro, uzata por ĝuste konscii la valoron de termino (5.03); [3.4.14]

term acceptability rating

Terminusbewertung

cote d'acceptabilité terminologique

hodnocení přijatelnosti termínu

.13 **preferata termino** – termino (5.03), kiu surbaze de gradaro pri taksado de akcepteblo de termino (6.12) estas trovita kiel la primara termino por la donita nocio (2.01); [3.4.15]

preferred term

Vorzugsbenennung

terme privilégié

preferovaný termín

.14 **permesata termino** – termino (5.03), kiu surbaze de gradaro pri taksado

de akcepteblo de termino (6.12) estas konsiderata kiel sinonimo de la preferata termino (6.13); [3.4.16]

admitted term

zugelassene Benennung [F]

terme toléré

dovolený termín

.15 **nekonvena termino** – termino (5.03), kiu surbaze de gradaro pri taksado de akcepteblo de termino (6.12) estas taksata kiel nedezirata; [3.4.17]

deprecated term

abgelehnte Benennung [F]

terme déconseillé

nevhodný termín

.16 **arĥaika termino** – termino (5.03), kiu jam ne estas uzata; [3.4.18]

obsolete term

veraltete Benennung [F], archaischer Terminus

terme désuet

zastaralý termín

.17 **literatura termino** – termino (5.03) stile konvena por faka literaturo kaj prelegoj

literary term

Standardterminus

terme littéraire

spisovný termín

.18 **normita termino** – termino (5.03), kiu en terminologia normo estas aprobita pere de nacia aŭ internacia normiga institucio

standardized term

genormter Terminus, Normterminus

terme standard

normovaný název

.19 **sistema termino** – termino (5.03), kiu apartenas al nocio-sistemo (3.04) karakteriza per sistema (8.11) aŭ tema (8.12) aranĝo

systematic term

systematischer Terminus, Systemterminus

terme systématique

systémový termín

.20 **parola termino** – termino (5.03) stile nekonvena por faka literaturo kaj prelegoj, kun trajto de la stilo publicista, eventuale faka-slanga

colloquial term

(Fach-, fachlicher) Jargonausdruck [H]

langue parlée

nespisovný termín

7 Terminologia laboro

.01 **terminologia laboro** – agado okupiĝanta pri sistema kolektado, dokumentado, prilaborado kaj prezentado de nocioj (2.01) kaj de iliaj nomindikoj (5.01); [3.6.1]

terminology work

Terminologearbeit [F]

travail terminologique

terminologická práce

- .02 **terminografio** – parto de terminologia laboro (7.01) okupiĝanta pri registrado kaj prezentado de terminologiaj datenoj (9.01); [3.6.2]. NOTO: Terminologiaj datenoj (9.01) povas esti prezentataj en la formo de termin-bankoj (8.06), glosaroj (8.05), tezaŭroj kaj aliaj publikaĵoj.
<i>terminography</i>	<i>Terminographie [F]</i>
<i>terminographie</i>	<i>terminografie</i>
- .03 **komputila prilaboro de terminaro** – parto de terminografio (7.02) okupiĝanta pri komputilaj aspektoj ĉe kreado de datenbazo, ĝia bontenado kaj eltirado de terminoj (7.03) el tekstoj; [3.6.3]
<i>terminology processing</i>	<i>rechnerunterstützte Terminographie [F]</i>
	<i>computergestützte Terminographie [H]</i>
<i>traitement terminologique</i>	<i>počítačové zpracování terminologie</i>
- .04 **terminologia planado** – agadoj orientitaj al evoluigo, ellaboro, kompletigado kaj disvastigado de terminaro (8.03) de certa fako (1.03); [3.6.4]
<i>terminology planning</i>	<i>Terminologieplanung [F]</i>
<i>aménagement terminologique</i>	<i>plánování terminologie</i>
- .05 **harmoniigo de nocioj** – agado orientita al limigo aŭ forigo de etaj diferencoj inter du aŭ pli da nocioj (2.01), kiuj reciproke al si strikte rilatas (ISO 860:1996); [3.6.5]. NOTO: Harmoniigo de nocioj estas integra parto de internacia normigado.
<i>concept harmonization</i>	<i>Begriffsangleichung</i>
<i>harmonisation des concepts</i>	<i>harmonizace pojmů</i>
- .06 **harmoniigo de terminoj** – agado gvidata al indiko de nocio (2.01) en diversaj lingvoj per tiaj terminoj (5.03), kiuj reflektas la samajn aŭ similajn karakterizaĵojn (2.07), aŭ ili havas la saman aŭ preskaŭ saman formon (ISO 860:1996); [3.6.6]
<i>term harmonization</i>	<i>Terminologieangleichung [H]</i>
<i>harmonisation des termes</i>	<i>harmonizace termínů</i>
- .07 **eltirado de terminoj** – parto de terminologia laboro (7.01), kiu inkludas akiradon de terminologiaj datenoj (9.01) per ties elserĉado en korpuso (7.09); [3.6.7]. NOTO: Eltirado de terminoj inkludas identigadon de nocioj (2.01) kaj de ties nomindikoj (5.01) kaj registradon de ĉiuj gravaj informoj pri la nocioj: difinoj (4.01), kuntekstoj (7.10) kaj karakterizaĵoj (2.07).
<i>term excerption</i>	<i>Materialerfassung [Ho]</i>
<i>dépouillement terminologique</i>	<i>excerpce termínů</i>
- .08 **identigado de terminoj** – parto de eltirado de terminoj (5.03) inkludanta trovadon kaj elektadon de nomindikoj (5.01); [3.6.8]

term identification   *Terminusidentifikation*
repérage terminologique   *identifikace termínů*

7.09 **korpuso** – kolekto de lingvaj datenoj kolektitaj por analizo; [3.6.9]

corpus   *Korpus [M]*
corpus   *korpus*

.09 **kunteksto** – teksto, kiu ilustras nocion (2.01), aŭ uzon de nomindiko (5.01); [3.6.10]

context   *Kontext*
contexte   *kontext*

.11 **baza listo** – listo de nomindikoj (5.01), kiu prezentas rezulton pri identigo de terminoj (7.08); [3.6.11]

base list   *Basisliste*
liste de base   *výchozí seznam*

.12 **transliterigo** – transformo de la literoj de vorto de unu skribsistemo (alfabeto) per la unuope respondaj literoj de alia skribsistemo, sendepende de ilia prononco en la koncerna vorto

transliteration   *Transliteration*
translittération   *transliterace*

.13 **transskribado** – metodo de prezentado de fonetika valoro de signoj en unu grafismo (en parola formo) per signoj de alia grafismo

transcription   *Transkription*
transcription   *transkripce*

8 Terminologiaj produktoj

.01 **terminaro** – aro de nomindikoj (5.01) apartenanta al unu speciala lingvo (1.04); [3.5.1]

terminology   *Fachwortliste, Terminologie*
terminologie   *terminologie, názvosloví*

.02 **terminologia vortaro** – kolekto de terminologiaj artikoloj (9.02) liveranta la infor-mojn pri nocioj (2.01) aŭ nomindikoj (5.01) el unu aŭ pli da fakoj (1.03); [3.7.1]

terminological dictionary   *terminologisches Wörterbuch*
dictionnaire terminologique   *terminologický slovník*

.03 **faka vortaro** – terminologia vortaro (8.01) enhavanta nomindikojn (5.01)

kaj difinojn (4.01) el unu aŭ pli da fakoj (1.03); [3.7.2]. NOTO: Faka vortaro povas esti unulingva, dulingva aŭ plurlingva.

vocabulary *Fachwörterbuch*

vocabulaire *odborný slovník*

.04 **nomenklatur** – terminaro (8.01) sisteme strukturita laŭ anticipe fiksitaj nomumaj reguloj; [3.5.3]. NOTO: Nomenklaturaj estas ellaboritaj en pluraj fakoj, ekz. en biologio, medicino, fiziko kaj ĥemio.

nomenclature *Nomenklatur [Ho]*

nomenclature *nomenklatura*

.05 **glosaro** – terminologia vortaro (8.02) enhavanta kolekton de nomindikoj (5.01) el certa fako (1.03) kune kun ekvivalentoj en unu aŭ pliaj lingvoj; [3.7.3]. NOTO: En la komunuza angla lingvo, same en la germana kaj Esperanto, glosaro povas indiki unulingvan kolekton de nomindikoj (5.01) kaj difinoj (4.01) en certa fako (1.03).

glossary *Glossar*

glossaire *glosář*

.06 **terminologia banko** – datenbanko (ISO 1087-2:2000, 6.7) enhavanta terminologiajn datenojn (9.01); [3.7.4]. NOTO: Laŭ la menciita ISO-normo datenbanko estas kolekto de datenbazoj inkludanta la organizan kadron de registrado, prilaborado kaj disvastigado de datenoj.

term bank, terminological data bank *Terminologiebank [F], terminologische Datenbank [F]*

banque de données terminologiques *terminologická (data)banka*

.07 **terminologia datenbazo** – datenbazo (ISO 1087-2:2000, 6.5) enhavanta terminologiajn datenojn (9.01); [3.7.5]. NOTO: Laŭ la menciita ISO-normo datenbazo estas kolekto de datenoj organizata laŭ anticipe establita strukturo.

terminological database *terminologische Datenbasis [H]*

base de données terminologiques *terminologická databáze*

.08 **terminologia konkordanco** – kunaranĝita listo de terminoj (5.03) prizorgita el korpuso (7.09) kaj ekipita ankaŭ per kunteksto (7.10) kaj citaĵo pri la fonto; [3.7.6]

terminological concordance *terminologische Konkordanz*

concordance terminologique *terminologická konkordance*

.09 **makrostrukturo** – aranĝo de artikoloj en kolekto; [3.7.7]

macrostructure *Makrostruktur [R]*

macrostructure

makrostruktura

.10 **mikrostrukturo** – aranĝo de datenoj en ĉiu artikolo de kolekto; [3.7.8]

microstructure

Mikrostruktur [R]

microstructure

mikrostruktura

.11 **sistema aranĝo** – makrostrukturo (8.09), en kiu terminologiaj artikoloj (9.02) estas aranĝitaj tiel, ke ili reflektas la propran nocio-sistemon (3.04); [3.7.9]

systematic arrangement

systematische Anordnung

classement systématique

systematické uspořádání

.12 **tema aranĝo** - makrostrukturo (8.09), en kiu terminologiaj artikoloj (9.02) estas aranĝitaj laŭ temaj partoj; [3.7.10]

thematic arrangement

thematische Anordnung

classement thématique

tematické uspořádání

.13 **alfabeta aranĝo** - makrostrukturo (8.09), en kiu terminologiaj artikoloj (9.02) estas aranĝitaj laŭ la literoj de alfabeto; [3.7.11]

alphabetical arrangement

alphabetische Anordnung [R]

classement alphabétique

abecední uspořádání

9 Terminologiaj datenoj

.01 **terminologiaj datenoj** – datenoj koncernantaj nociojn (2.01) aŭ ties nomindikojn (5.01); [3.8.1]. NOTO: Terminologiaj indikoj ordinare ampleksas: artikolan terminon (9.04), difinon (4.01), gramatikan indikon (9.06), fak-indikon (9.07), identigilon pri lingvo (9.08), identigilon pri lando (9.09) kaj identigilon pri fonto (9.10).

terminological data

terminologische Daten [D]

donnée terminologique

terminologické údaje

.02 **terminologia artikolo** – parto en la kolekto de terminologiaj datenoj (ISO 1087-2:2000, 2.21) enhavanta terminologiajn datenojn (9.01) pri unu nocio (2.01); [3.8.2]

terminological entry

Eintrag [D]

article terminologique

terminologické heslo

.03 **terminologia formato** – formato de terminologia artikolo (9.02); [3.8.3]

terminological format

terminographisches Format [F]

format terminologique

terminologický formát

- .04 **artikol-termino, kapvorto** – termino (5.03) staranta en la komenco de terminologia artikolo (9.02) kaj ĝenerale respondanta al preferata termino (6.13); [3.8.4]
entry term *Stichwort [D]*
entrée *heslový termín*
- .05 **noto** – deklaro aŭ priskribo liveranta pluajn informojn pri ajna parto de terminologia artikolo (9.02); [3.8.5]
note *Anmerkung [D]*
note *poznámka*
- .06 **gramatika indiko** – informo pri terminologia artikolo (9.02) servanta por indiki gramatikan karakteron de termino (5.03); [3.8.6]
grammatical label *grammatische Information [D]*
marque grammaticale *gramatická charakteristika*
- .07 **fak-indiko** – informo pri terminologia artikolo (9.02) servanta por indiki fakon (1.03); [3.8.7]
subject label *Fachgebietenangabe [D]*
indicatif de domaine *označení oboru*
- .08 **lingvo-identigilo** – informo pri terminologia artikolo (9.02) servanta por indiki lingvon; [3.8.8]
language identifier *Sprachenzeichen [F]*
indicatif de langue *identifikátor jazyka*
- .09 **lando-identigilo** – informo pri terminologia artikolo (9.02) servanta por indiki geografian teritorion, kie koncerna nomindiko (5.01) uzatas; [3.8.9]
country identifier *Länderzeichen [F]*
indicatif de pays *identifikátor země*
- .10 **fonto-identigilo** – informo pri terminologia artikolo (9.02) servanta por indiki fonton, kiu dokumentas la terminologiajn datenojn (9.01); [3.8.10]
source identifier *Quellenangabe [R]*
source *identifikátor zdroje*

Uzita literaturo

- [1] WERNER, Jan: Terminologia kurso. Roudnice nad Labem, SZK ROH 1986.
 [2] SUONUUTI, Heidi: Terminologia gvidilo. Trad. S. Fiedler, red. W. Blanke. Rotterdam: UEA 1998.

- [3] ISO 1087-1:2000 *Terminology work – Vocabulary – Part 1: Theory and application.*

Konsulta literaturo ĉe la germanaj ekvivalentoj

- [D] DIN 2342-1 Okt. 1992 Begriffe der Terminologielehre – Grundbegriffe
DIN 2330 Dez.1993 Begriffe und Benennungen – Allgemeine Grundsätze
DIN 2340 Dez.1987 Kurzformen für Benennungen und Namen
DIN 2344 Mai 2000 Ausarbeitung und Gestaltung von terminologischen Festlegungen in Normen
- [F] Helmut Felber, Gerhard Budin: Terminologie in Theorie und Praxis. Tübingen: Gunter Narr, 1989
- [W] Eugen Wüster: Einführung in die Allgemeine Terminologielehre und Terminologische Lexikographie. 3.Aufl., Bonn: Romanistischer Verlag, 1991
- [H] HSK (Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft) Band 14.1 + 14.2: Lothar Hoffmann, Hartwig Kalverkämper, Herbert Ernst Wiegand (Hg.): Fachsprachen/ Languages for Special Purposes – Ein internationales Handbuch zu Fachsprachenforschung und Terminologiewissenschaft/ An International Handbook of Special-Language and Terminology Research. Berlin-New York: Walter de Gruyter, 1998 (vol.1) und 1999 (vol.2)
- [Ho] Lothar Hoffmann: Kommunikationsmittel Fachsprache – Eine Einführung. Berlin: Akademie Verlag, 1984
- [R] Thorsten Roelcke: Fachsprachen. Berlin: Erich Schmidt Verlag, 1999
- [M] Metzler Lexikon Sprache (Hg.Helmut Glück). Stuttgart Weimar, 2000
- [B] Hadumod Bussmann: Lexikon der Sprachwissenschaft. Stuttgart: Kröner, 2002